

Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen = meer ruimte voor segregatie

Op 4 februari levert de Eerste Kamercommissie voor OCW inbreng voor het nader voorlopig verslag over de 'Wet Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen' (35.050). De Vereniging Openbaar Onderwijs en VOS/ABB roepen u op tegen dit wetsvoorstel te stemmen, aangezien de samenleving niet gebaat is bij 'meer ruimte voor segregatie'.

Wij hebben kennisgenomen van de vragen die op 26 november 2019 zijn gesteld door de verschillende fracties en van de daarop gegeven antwoorden door de regering van 14 januari jl. Hieronder lichten wij onze standpunten toe, waarin wij ook uw vragen en de beantwoording hiervan meenemen.

Hokjesscholen

In aanloop naar de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer, waarschuwen onze organisaties met vele andere herhaaldelijk voor de risico's op toenemende segregatie die aan dit wetsvoorstel verbonden zijn. De kans is groot dat er meer 'hokjesscholen' ontstaan van en voor specifieke doelgroepen. Nog meer dan nu al het geval is, zal pluriformiteit dan tussen scholen in plaats van binnen scholen te vinden zijn. Dit terwijl scholen een afspiegeling van de samenleving zouden moeten vormen, waarin kinderen kennismaken met een verscheidenheid aan waarden en achtergronden. Samen leven, samen leren.

De breed gedeelde zorgen over segregatie zien wij ook terug in de door uw Kamer gestelde vragen, maar zij lijken niet gedeeld te worden door de regering. In antwoord op vragen van de Tweede Kamer stelde minister Slob eerder simpelweg dat het wetsvoorstel er primair is om de vrijheid van onderwijs te versterken en niet om de segregatie tegen te gaan. Dat die daarmee wordt versterkt, is dan kennelijk *collateral damage*.

Algemene toegankelijkheid

Voorstellen vanuit de Tweede Kamer om nieuwe scholen algemeen toegankelijk te maken, zijn niet overgenomen. De regering geeft in antwoord op uw vragen aan dat zij nog te weinig zicht heeft op de gevolgen van het toelatingsbeleid van scholen voor de samenstelling van de leerlingpopulatie. Er wordt nog gewacht op resultaten van een onderzoek naar toelatingsbeleid en mogelijke andere drempels voor toegankelijkheid. Daarop vooruitlopend meer ruimte maken voor scholen die een eigen toelatingsbeleid mogen voeren en dus kinderen kunnen weigeren, vergroot het risico op segregatie en 'hokjesscholen'.

Afspraken tegen segregatie

In de Tweede Kamer is het amendement-Westerveld c.s. over afspraken tegen segregatie aangenomen. In antwoord op uw vragen, zegt de minister hierover het volgende: "De initiatiefnemer

moet straks bij een aanvraag informatie aanleveren over de wijze waarop het bevoegd gezag uitvoering zal geven aan de afspraken als bedoeld in de artikelen 167 en 167a WPO of artikel 118a WVO. Na de start van de school is wettelijk vereist dat ten minste jaarlijks overleg plaatsvindt tussen gemeente en de schoolbesturen in de gemeente over het voorkomen van segregatie, het bevorderen van integratie en het bestrijden van onderwijsachterstanden, de afstemming over inschrijvings- en toelatingsprocedures en het uit het overleg voortvloeiende voorstel van in de gemeente gevestigde scholen om te komen tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met een onderwijsachterstand over de scholen. De afspraken moeten het karakter hebben van meetbare doelen.”

Aangezien deze eis valt onder de overige elementen van kwaliteit, zal de Inspectie van het Onderwijs op het moment van aanvraag niet beoordelen of hieraan voldaan wordt. Wel kan zij hier ná de start haar toezicht op inrichten. Verder zou deze eis ertoe moeten leiden dat initiatiefnemers al in een vroeg stadium in gesprek gaan met gemeenten, die ook hun zienswijze kenbaar kunnen maken aan de minister. Hoewel dit amendement ervoor zorgt dat segregatie onderwerp van gesprek wordt tijdens de aanvraagprocedure, biedt het volgens ons geen garantie. De mogelijke gevolgen voor segregatie en eventuele maatregelen hiertegen zijn immers niet bepalend voor de vraag of de school wel of niet bekostigd zal worden. Bij de aanvraag aangeven dat initiatiefnemers in gesprek gaan met de partijen na de start van de school, en daarna een gesprek hebben, is in principe afdoende. Het mag echter duidelijk zijn dat dit geen enkele waarborg biedt tegen segregatie.

Evaluatie

In het wetsvoorstel is ook opgenomen dat de regering de effecten van het wetsvoorstel gaat evalueren op doeltreffendheid en effecten, waarbij segregatie expliciet onderdeel is van deze evaluatie. De regering stelt in antwoord op uw vragen bereid en voornemens te zijn de monitoring en evaluatie door een onafhankelijke partij te laten verrichten. Om de mate van segregatie vast te stellen zullen o.a. indicatoren van de inspectie gebruikt worden, waarbij gekeken wordt naar segregatie langs sociaaleconomische lijnen.

De minister stelt dat bij toenemende segregatie onderzocht moet worden of het wetsvoorstel hier een aandeel in heeft en dat daarna pas bezien kan worden welke acties eventueel passend zijn. Hij meent dat hier op voorhand niets over te zeggen is, maar vele experts uit onderwijs en wetenschap hebben al laten weten dat een toename van segregatie zeer waarschijnlijk is. Waarom de minister van nota bene wetenschap niet ook de wetenschap serieus neemt, of onderbouwd van repliek dient, is ons niet duidelijk.

Positie openbaar onderwijs

In antwoord op uw vragen stelt minister Slob dat de pluriformiteit als gevolg van de huidige stichtingsprocedure onder druk staat, doordat een school alleen kan starten onder de vlag van een van de huidige erkende richtingen dan wel als openbare school. Tegelijkertijd stelt hij “Verder kunnen openbare scholen ook vanuit een bepaalde pedagogische opvatting hun school inrichten en zo de behoefte daaraan accommoderen”. Hij verwacht daarom niet dat het aantal openbare scholen zal afnemen, en stelt hiermee tegelijkertijd dat er momenteel genoeg ruimte is voor pedagogisch-

didactische pluriformiteit. Gezien deze ruimte én de mogelijkheid een school van richting te laten veranderen, zijn nieuwe bijzondere scholen dus niet nodig om in deze behoefte te voorzien.

Uw kamer stelt ook vragen over de gevolgen voor het onderwijsaanbod in dunner bevolkte gebieden, die gekenmerkt worden door daling van het aantal leerlingen. De minister geeft aan dat de mogelijkheden hier nieuwe scholen te starten beperkter zijn en wil de stichtingsnorm in stand houden “om te komen tot doelmatig onderwijs”. Hierbij besteedt hij echter geen aandacht aan de gevolgen voor de garantiefunctie van het openbaar onderwijs. Hoewel de kans klein is dat een nieuwe school gestart wordt in een krimpgebied, bestaat deze mogelijkheid wel bij substantiële en duurzame belangstelling. De minister verwacht in eerste instantie een piek in het aantal stichtingen, waarna dit naar verwachting zal afnemen en stabiliseren. Hoe is geborgd dat in het geval van een toename van bijzondere scholen met een specifiek profiel en toelatingsbeleid er een genoegzaam aanbod van openbaar onderwijs is?

Relatie met artikel 23 Grondwet

Wanneer dit wetsvoorstel bedoeld is de vrijheid van onderwijs te versterken, dan zou dit wetsvoorstel ook de basisvoorziening van onderwijs (openbaar onderwijs) sterker dienen te verankeren. De regering stelde in 1916 heel duidelijk bij de totstandkoming van ons grondwetsartikel dat ‘de Overheid die zich ten taak stelt voor alle burgers gelegenheid tot schoolonderwijs te verschaffen, de vervulling van die taak niet afhankelijk mag stellen van het ontbreken van particulier initiatief’. De bedoeling van artikel 23 van de Grondwet moet met dit wetsvoorstel dan ook niet uit het oog verloren worden. Er dient in ieder geval openbaar onderwijs te zijn en daarnaast moet er ruimte zijn voor het particuliere initiatief. Dus in plaats van de eerste school in een nieuwbouwwijk te laten stichten op basis van marktonderzoek waarbij er gegokt wordt op de toekomstige wens van de ouders en op voorhand selectie plaatsvindt, is het vanuit de Grondwet gezien slechts passend te beginnen met een openbare school waar iedereen welkom is. Een andere signatuur aan de school geven op basis van de daadwerkelijke leerlingpopulatie kan later altijd nog.

Deze wet strijkt hiermee dan ook in tegen de bedoeling van artikel 23 van onze Grondwet.

Tot slot

De VOO en VOS/ABB zijn van mening dat de verwachte negatieve consequenties van deze wet dermate groot zijn, en de wil van de regering om de zorgen hierover serieus te nemen dermate klein, dat het onverstandig zou zijn deze wet in zijn huidige vorm aan te nemen. De VOO en VOS/ABB roepen uw Kamer dan ook op *tegen* de wet te stemmen.